

VILNIAUS APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS
SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2019 m. vasario 4 d.
Vilnius

Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjas Gediminas Užubalis, dalyvaujant pareiškėjai J. (vaizdo konferencijos būdu), jos atstovei Gražinai Mataitienei, atsakovės Lietuvos valstybės, atstovaujamos Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato, atstovei Danutei Martinkevičienei, atstovaujamos Panevėžio pataisos namų atstovui advokatui Arnoldui Šukaičiui, Jolantai Bagvilienei, Edvardui Norvaišui.

viešame teismo posėdyje išnagrinęjo administracinę bylą pagal pareiškėjos J. skundą atsakovei Lietuvos valstybei, atstovaujamai Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato, Lukiškių tardymo izoliatoriaus - kalėjimo, Panevėžio pataisos namų, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas n u s t a t ė :

1. Pareiškėja J. kreipėsi su skundu į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydama priteisti iš Lietuvos Respublikos, atstovaujamos Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato, Lukiškių tardymo izoliatoriaus - kalėjimo, Panevėžio pataisos namų, neturtinę žalą (iš viso 10 000,00 Eur); 2) bylinėjimosi išlaidas (išlaidas eksperto pagalbai apmokėti).

2. Pareiškėja skunde remiasi šiais argumentais.

2.1. Nurodo, kad policija neveikė tinkamai vykdydama nuosprendį - laikas nuo to, kai nuosprendis turėjo būti įvykdyti (2017 m. gruodžio 28 d.) ir pareiškėja buvo susiruošusi vykdyti nuosprendį, iki laiko, kai policija patalpino ją į įkalinimo įstaigą buvo nepateisinamai ilgas, todėl tai sukėlė papildomus išgyvenimus. Teismo nuosprendis įsiteisėjo. Iš pradžių nuosprendį pradėjo vykdyti Joniškio policija, ji atvykusi į pareiškėjos motinos namus, neradusi pareiškėjos, perdavė Vilniaus m. penktajam policijos komisariatui. Pastaroji perdavė vykdymą Vilniaus apskrities vyriausiajam policijos komisariatui, kuris tik 2018 m. vasario 13 d. pristatė į įkalinimo įstaigą. Dėl policijos veiksmų valstybę turėtų atstovauti Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

2.2. Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime (*toliau - Lukiškių tardymo izoliatorius arba Lukiškių TI-K*) paėmė reikalingus vaistus (antidepresantus). Nors prašė gydymo pas gydytoją, jo negavo. Tuo buvo pažeistas Bausmių vykdymo kodekso (*toliau - BVK*) 45 straipsnis, kuris užtikrina teisę į tokią pat sveikatos priežiūrą kaip ir laisvėje esantiems asmenims. Taip pat neperdavė daiktų, kuriuos buvo perdavę artimieji, nors jie nebuvo draudžiami laikyti (higienos reikmenys, laikrodys, taksofono kortelės). Nebuvo užtikrinta galimybė nusiprausti duše kaip to reikalauja teisės aktai. Buvo laikoma kartu su anksčiau laisvės atėmimo bausmę atlikusiais, taip pat su asmenimis, kuriems buvo atliekamas ikiteisminis tyrimas, nors pagal BVK ir Suėmimo vykdymo įstatymą to negalėjo būti. Kamerose buvo drėgna, šalta (temperatūra neviršijo 15 laipsnių), buvo tiekiamas šaltas maistas.

2.3. Būdama Lukiškių tardymo izoliatoriuje kreipėsi dėl paskirstymo į įkalinimo įstaigas, nurodydama, kad negali būti paskirta atlikti bausmės į Panevėžio pataisos namus, nes pastarosios įstaigos vadovas gali būti

nusiteikęs prieš ją asmeniškai dėl to, kad jos mama yra teisėja ir buvo priėmusi jo atžvilgiu nepalankų sprendimą. Prašė taikyti tas sąlygas, kurios taikomos pareigūnams ir valstybės tarnautojams. Toks prašymas buvo išnagrinėtas tik perkėlus ją į Panevėžio pataisos namus. Lukiškių TI-K sprendimą dėl paskyrimo į bausmės atlikimo vietą apskundė Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos.

2.4. Panevėžio pataisos namai skirstant į patalpas neatsižvelgė į svarbias aplinkybes (kad pareiškėjos mama yra teisėja ir jai dėl to gali kilti grėsmė iš kitų nuteistųjų, kad serga depresija, jai reikalingas gydymas). Jau pirmą dieną (2018 m. vasario 23 d.) patalpinus į bendras patalpas buvo sumušta kitų nuteistųjų.

2.5. Nors kreipėsi dėl sumušimo, administracija norėjo nuslėpti smurtą, tinkamai netyrė sumušimo (medicinos ekspertas neapžiūrėjo). Taip pat kreipėsi dėl sužalojimų (jai skaudėjo galvą, pykino), o administracija neužtikrino tinkamo gydymo, tinkamų vaistų neskyrė, gydė tik vandeniu ir paracetamoliu. Mano, kad dėl smurto kalta Lukiškių TI-K administracija, kuri netenkino prašymo kalinti kartu su pareigūnais ar valstybės tarnautojais. Dėl šio įvykio žalą vertina 1 000,00 Eur. Patikslintame skunde nurodė, kad 2018 m. rugpjūčio 9 d. dar kartą buvo užpulta ir sumušta kitų kalinių. Kitos kalinės žino, kad pareiškėjos mama yra teisėja, dėl to nuolat užgaulioja. Pareiškėja nuolatos jaučia baimę dėl galimo fizinio susidorojimo, nes valstybė neužtikrino fizinio saugumo, ir todėl privalo atlyginti žalą. Dėl paskutinio įvykio žalą vertina 2 000,00 Eur.

2.6. Patikslintu skundu prašo iš valstybės, atstovaujamos Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, priteisti 1 100,00 Eur, iš valstybės, atstovaujamos Vilniaus apskrities VPK 2 200,00 Eur, iš valstybės, atstovaujamos Šiaulių apskrities VPK 700,00 Eur, iš valstybės, atstovaujamos Lukiškių TI-K 2 000,00 Eur, iš valstybės, atstovaujamos Panevėžio PN, 4 000,00 Eur.

3. Atsiliepime Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nurodo, kad apskričių policijos komisariatai yra atsakingi už jiems priskirtų funkcijų vykdymą, o Joniškio policijos komisariatas ir Vilniaus m. penktasis ir šeštasis komisariatai yra struktūriniai Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato padaliniai.

4. Atsiliepime į patikslintą skundą Šiaulių apskrities VPK (*toliau - ir VPK*) paaiškino, kad 2018 m. sausio 8 d. Šiaulių apskrities VPK gautas Panevėžio apygardos teismo raštas dėl nuosprendžio vykdymo. Nustatė, kad J. Joniškioje nėra, 2018 m. sausio 10 d. raštu raštą dėl nuosprendžio vykdymo persiuntė Vilniaus apskrities VPK (Vilniaus m. PK penktajam skyriui).

5. Atsiliepime Vilniaus apskrities VPK paaiškino, kad pavedimą vykdyti nuosprendį gavo 2018 m. vasario 2 d. 2018 m. vasario 6 d. pareigūnas susitarė, kad su J. susitiks prie Lukiškių tardymo izoliatoriaus vasario 12 d. Atėjęs šiai dienai, pareigūnas gavo kitą skubią užduotį ir susitarė su J. dėl susitikimo vasario 13 d., šią dieną ir susitiko. Mano, kad tinkamai įvykdė pavedimą, reikalavimas priteisti žalą nepagrįstas.

6. Atsiliepime Lukiškių tardymo izoliatorius-kalėjimas nurodė, kad nesutinka su skundu. Paaiškino, kad pareiškėja buvo laikoma su nuteistosiomis (S. K., S. K., N. L.), kurios anksčiau laisvės atėmimo bausmės pataisos įstaigose neatlikinėjo. Dėl paimtų daiktų paaiškino, kad visi iš pareiškėjos paimti daiktai, kurie buvo nurodyti akte Nr. 356, nebuvo tarp leidžiamų naudoti daiktų, todėl buvo paimti. Vėliau buvo gražinti artimiesiems. Dėl dušo paaiškino, kad suteikiama galimybė laikomiems asmenims vieną kartą per savaitę praustis duše po šiltu vandeniu. Dėl maisto kokybės paaiškino, kad maistas išduodamas tik patikrinus Sveikatos priežiūros tarnybos darbuotojui, todėl yra kokybiškas ir tinkamas vartoti. Pareiškėjos prašymas dėl laisvės atėmimo vietos buvo netenkintas, nes ji nėra valstybės tarnautoja.

7. Atsiliepime Panevėžio pataisos namai (*toliau - ir PPN*) su skundu nesutinka. Paaiškina, kad dėl pareiškėjos paskirstymo į patalpas ir į būrius buvo sprendžiama tam sudarytoje komisijoje pagal Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, 65 punktą (*toliau - ir Komisija*). Komisijos posėdžio metu pareiškėja neprašė skirti ją atlikti bausmę atskirai nuo kitų nuteistųjų kartu su pareigūnais ir valstybės tarnautojais. Pareiškėja nenurodė, kad jos motina yra teisėja ar yra kitų aplinkybių, kurios keltų grėsmę jos saugumui. PPN direktorius nėra Komisijos narys ir negali įtakoti jos sprendimų. J. buvo priskirta paprastajai nuteistųjų grupei, paskirta į būrį, kuriame nuteistosios pirmą kartą atlieka laisvės atėmimo bausmę, 38 patalpoje, trečiame aukšte. Šioje patalpoje buvo apgyvendintos dar 12 nuteistųjų, aukšte yra išviso 7 patalpos, jose gyvena 54 nuteistosios, patalpos tarpusavyje nėra rakinamos. Gavus pareiškėjos pranešimą apie smurtą prieš pareiškėją, PPN ėmėsi priemonių, kad apsaugotų pareiškėją - izoliavo nuo kitų kalinių, vėliau pagal jos pačios prašymą nebesvarstyti prašymo dėl izoliavimo, buvo perkelta į judėjimo

negalią turinčių nuteistųjų gyvenamąją patalpą. Šios patalpos yra izoliuotos nuo kitų patalpų. J. jai judant įstaigos teritorijoje, yra lydima Apsaugos ir priežiūros pareigūnų. Vasario 26 d. J. parašė pareiškimą dėl vasario 23 d. sumušimo. Šiuo pagrindu 2018 m. vasario 26 d. PPN kriminalinės žvalgybos skyriuje buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas. Nėra duomenų, kad smurtas naudotas dėl J. motinos pareigų. Dėl suteikto gydymo paaiškino, kad vasario 23 d., iš karto po to, kai kreipėsi į budėtoją, ji buvo nuvesta apžiūrėti į Sveikatos priežiūros tarnybą (*toliau - SPT*). Bendrosios praktikos slaugytoja konstatavo kairio skruosto paraudimą, paburkimą. 2018 m. vasario 26 d. J. buvo papildomai apžiūrėta SPT gydytojos. Pakartotinai buvo apžiūrėta ir konsultuota 2018 m. kovo 2 d., kovo 13 d. kovo 22 d. J. buvo pasiūlyta vykti į Laisvės atėmimo vietų ligoninę, tačiau ji 2018 m. kovo 28 d. atsisakė, nes padeda SPT gydytojos paskirtas gydymas.

Atsiliepime į patikslintą skundą PPN papildomai paaiškino, kad smurtas prieš J. panaudotas ne dėl to, kad motina yra teisėja. Pareiškėja pažeidė pataisos įstaigos vidaus tvarką - perleido kitiems asmenims savo turtą (pirktą tabaką) bei reikalavo atsilyginti už suteiktas paslaugas iš nepilnamečių, kurios ir sumušė už tai pareiškėją. Įvykio vietos sektoriuje nuteistosios turi galimybę (bet ne teisę) iki 22.00 vaikščioti po visas sektoriaus patalpas, nebuvo gauta jokių pranešimų apie galimą smurto naudojimą, todėl nėra pagrindo kaltinimui dėl saugumo neužtikrinimo. Paaiškina, kad nors ir J. nėra pareigūnė, šiuo metu gyvena atskirame sektoriuje su dviem fizine negalią turinčiomis nuteistosiomis. Šios patalpos izoliuotos nuo kitų patalpų, prie šio sektoriaus yra priežiūros postas, kuriame nuolat tarnybą vykdo pareigūnas, kuris prižiūri apie 40 kalinių.

8. Teismo posėdžio metu pareiškėja palaikė procesiniuose dokumentuose išdėstytus reikalavimus. Paaiškino, kad nuo pat pradžių kitos kalinės užsimindavo, kad jos mama yra teisėja. Pareiškėjos atstovė paaiškino, kad dėl to, kad Lukiškių TI-K netinkamai išnagrinėdama prašymą dėl nesiuntimo į Panevėžio PN, dėl to galiausiai prieš ją buvo smurtaujama. Neatsižvelgta ir į tai, kad J. diagnozuota depresija, ji gydoma vaistais. Apie tai, kad J. motina yra teisėja buvo plačiai nušviesta žiniasklaidoje, todėl kitoms nuteistosioms buvo puikiai žinoma ir smurtas prieš J. panaudotas būtent dėl to. Visą laiką kitos kalinės jai tai prikaišiojo. J. po sumušimo kreipėsi keletą kartų dėl galvos skausmų, tačiau buvo realiai negydoma. Vaistus „Fezam“ gavo tik kovo 22 d., nuo kurio ir praėjo galvos skausmas. Dėl to ir atsisakė vykti pas gydytoją. Nuteistosios laisvai vaikšto tarp patalpų, pagal tarp kalinių galiojančias taisykles niekas neliudija apie smurto atvejus, todėl J. gali būti bet kada sumušta. Išreiškė prašymą priteisti ir patirtas išlaidas psichologijos eksperto pagalbai, kurias patvirtinantys įrodymai pateikti į bylą.

9. Teismo posėdžio metu atsakovo atstovo PPN atstovas E. Norvaišas paaiškino, kad nemano, kad jo atžvilgiu G. Mataitienės, kaip teisėjos, priimtas sprendimas nebuvo jam nepalankus. Paaiškino, kad PPN laikomasi Bausmių vykdymo kodekso, į nuteistųjų skirstymą, priežiūrą ir socialinę reabilitaciją jis, kaip vadovas, nesikiša. Šiuo metu PPN nėra pareigūnų, toje vietoje dabar apgyvendinta J. PPN atstovė J. Bagvilienė paaiškino, kad J. nebuvo valstybės tarnautoja, apie jos mamos einamas pareigas kitos nuteistosios nežinojo, PPN taip pat neprivalėjo domėtis, ką dirba jos mama. Trečdalis nuteistųjų yra su tam tikrais sveikatos ar elgesio sutrikimais, visiems negali sudaryti išskirtinių sąlygų. Nei viena iš nuteistųjų, kurios buvo apklaustos ikiteisminio, tyrimo metu nenurodė, kad kitos kalinės žinojo ar smurtavo prieš J. dėl to, kad jos mama yra teisėja. Iš karto po smurtavimo buvo izoliuota nuo kitų nuteistųjų. Paklausta nurodė, kad mano, kad 2018 m. vasario 23 d. prieš J. buvo smurtaujama, tačiau pasekmės nebuvo tokios stiprios kaip nurodoma skunde. Paaiškino, kad atskiras laikymas reiškia, kad laikomos atskirose patalpose, bet ne izoliuotai. Paaiškino, kad kai atvyksta nauja nuteistoji, kuri nubausta už vaiko nužudymą, kriminalinė žvalgyba įžvelgia tam tikrą pavojų ir paprastai kalba su kitomis nuteistosiomis, kad jos pažiūrėtų, ar nekyla pavojus, prašo budėtojų dažniau užėti į patalpą (dinaminės priežiūros pareigūnai dirba nuo 9 vai. ryto iki 9 vai. vakaro). Kadangi gyvena bendrabučio tipo patalpose, smurto atvejų pasitaiko, imasi tam tikrų saugumo priemonių, bet viešai jų nenurodo. Smurtas nėra susijęs su tuo, kad J. mama yra teisėja, mano, kad dėl šios priežasties nuteistosios negali nepalankiai jos vertinti. Šiuo metu J. apgyvendinta viena, nepilnametės iškeltos iš tų patalpų.

Teismo posėdžio metu PPN atstovas advokatas A. Šukaitis paaiškino, kad nėra nurodyta konkrečių veiksmų, kuo teisės aktus pažeidė PPN. Paaiškino, kad kitos kalinės buvo neigiamai nusiteikusios prieš J. dėl tarp kalinių vyraujančios neigiamos nuostatos dėl jos įvykdyto nusikaltimo. BVK nuostata dėl nepilnamečių atskyrimo nuo suaugusiųjų yra įtvirtinta nepilnamečių interesais, bet negali būti panaudota tuo atveju, kai nukentėjo suaugęs. Smurto priežastis buvo pačios J. neteisėti veiksmai - reikalavimas atiduoti skolą.

Teismo posėdžio metu Vilniaus apskrities VPK atstovė Danutė Martinkevičienė palaikė procesiniuose dokumentuose išdėstytą poziciją, paaiškino, kad Šiaulių apskrities VPK nusiuntė prašymą įvykdyti nuosprendį

Vilniaus m. penktajam PK, kuris neturi konvojavimo pareigūnų, o į tinkamą skyrių (Sunkių nusikaltimų tyrimo valdybą) prašymas pateko tik 2018 m. vasario 2 d. Pareigūnas tarėsi su J. dėl jos atvykimo į Lukiškių TI-K ir suderino datą, todėl neteisėtų veiksmų nebuvo.

Teismas

k o n s t a t u o j a :

10. Bylos duomenimis nustatyta, kad Šiaulių apskrities VPK 2018 m. sausio 8 d. gavo Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 4 d. raštą Nr. 113-185/2016/SD-34 dėl nuosprendžio vykdymo atnaujinimo (2 tomo b. 1. 124). Nustačius, kad J. gyvena Vilniuje, Gelvonų g., Šiaulių apskrities VPK (Joniškio PK veiklos skyrius) sausio 10 d. raštu pavedimą vykdyti bausmę persiuntė Vilniaus apskrities VPK (Vilniaus m. PK penktajam skyriui) (2 tomo b. 1. 127). Pastaroji ši raštą užregistravo 2018 m. sausio 15 d. (1 tomo b. 1. 153). 2018 m. vasario 2 d. raštas dėl nuosprendžio vykdymo pateko į Vilniaus apskrities VPK Kriminalinės policijos sunkių nusikaltimų skyrių, kuriame buvo perduotas konkrečiam pareigūnui įvykdyti (1 tomo b. 1. 154). 2018 m. vasario 6 d. pareigūnas (A. Vaikšnoras) telefonu susitarė su J., kad 2018 m. vasario 12 d. J. atvyktų prie Lukiškių TI-K bausmės vykdymui (1 tomo b. 1. 145). 2018 m. vasario 12 d. ryte pareigūnas parašė J., kad negali susitikti sutartu laiku prie Lukiškių TI- K ir kad J. atvyktų sekančią dieną (vasario 13 d.) (1 tomo b. 1. 145). J. vasario 13 d. 9.00 vai. atvažiavo prie Lukiškių TI-K ir buvo perduota šiai įstaigai (1 tomo b. 1. 152).

11. Atvykus į Lukiškių TI-K iš J. buvo paimti kai kurie daiktai, kurie nurodyti akte Nr. 356 (1 tomo b. 1.114, 120). 2018 m. vasario 14 d. buvo atlikta J. sveikatos apžiūra (1 tomo b. 1. 37-47). Tą pačią dieną ji pateikė prašymą dėl nukreipimo atlikti laisvės atėmimo bausmę, kuriame nurodė, kad viešai skelbta, kad jos mama yra teisėja ir kad dėl to PPN prieš ją gali būti smurtaujama. Be to, jos mama, būdama teisėja, yra priėmusi nepalankų sprendimą PPN vadovo atžvilgiu (1 tomo b. 1. 111). 2018 m. vasario 15 d. Lukiškių TI-K J. buvo konsultuota psichiatro, paskirtas gydymas (1 tomo b. 1. 47, 49). 2018 m. vasario 15 d. J. parašė prašymą, kad iš jos paimtus daiktus pagal aktą Nr. 356 grąžintų D. (1 tomo b. 1. 117). Vasario 20 d. D. kreipėsi į Lukiškių TI-K administraciją, prašydamas perduoti J. 2 taksofono korteles. Vasario 20 d. D. buvo atiduoti iš J. paimti daiktai pagal aktą Nr. 356 (1 tomo b. L 120). Vasario 21 d. J. buvo konvojuota į PPN (1 tomo b. 1. 110). Vasario 22 d. Lukiškių TI-K priėmė sprendimą dėl J. prašymo, kuriame nurodė, kad ji konvojuota atlikti bausmę į PPN (1 tomo b. 1. 110).

12. Vasario 23 d. PPN nuteistųjų laisvės atėmimo bausme priskyrimo grupėms ir suskirstymo į būrius bei nuteistųjų arešto bausme suskirstymo į kameras komisija (toliau - ir Komisija) paskyrė J. į 3 būrį, 38 gyvenamą patalpą, paprastąją grupę, darbo rezervą. Šioje grupėje, be J., bausmę atliko tik pirmą kartą laisvės atėmimo bausmę atliekančios nuteistosios - 5 už nužudymą, 4 už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis priemonėmis, 1 - už vagystę (1 tomo b. 1. 87). Tą pačią dieną (vasario 23 d.) apie 17.30 J. kreipėsi į Panevėžio PN pareigūnus dėl smurto prieš ją, buvo palydėta į budėtojų dalį (1 tomo b. 1. 80) ir nuvesta į sveikatos priežiūros tarnybą (1 tomo b. 1. 81). Sveikatos priežiūros tarnyboje konstatuotas kairiojo skruosto paburkimas, paraudimas (1 tomo b. 1. 82). J. izoliuota nuo kitų nuteistųjų, patalpinant į kamerą (1 tomo b. 1. 81). Vasario 26 d. J. pateikė prašymą izoliuoti ją dėl 2018 m. vasario 23 d. patirto fizinio ir psichologinio smurto (1 tomo b. 1. 83). Vasario 26 d. J. parašė pareiškimą dėl sumušimą dėl ko Panevėžio PN Kriminalinės žvalgybos skyrius pradėjo ikiteisminį tyrimą. 2018 m. vasario 26 d. J. kreipėsi į Panevėžio PN sveikatos priežiūros tarnybą dėl sumušimų (2 tomo b. L 10). Kovo 1 d. J. pateikė prašymą nesvarstyti prašymo dėl izoliavimo (1 tomo b. 1. 85). Kovo 2 d. Komisija skyrė J. į judėjimo negalia turinčių nuteistųjų gyvenamą patalpą, drausmės grupę, darbo rezervą (1 tomo b. 1. 86). Kovo 2 d. J. kreipėsi į Panevėžio PN sveikatos priežiūros tarnybą dėl galvos skausmų (2 tomo b. 1. 11,) pakartotinai dėl galvos skausmų kreipėsi kovo 8, 13 d. (2 tomo b. 1. 15), 22 d. (2 tomo b. 1. 18). 2018 m. kovo 27 d. atsisakė vykti į laisvės atėmimo įstaigų ligoninę, nes padeda gydytojos kovo 22 d. išrašyti vištai (2 tomo b. 1. 17). 2018 m. gegužės 24 d. Panevėžio apygardos prokuratūra nutraukė ikiteisminį tyrimą pagal J. skundą dėl 2018 m. vasario 23 d. sumušimo dėl to, kad nėra neabejotinai nustatyta, kad buvo įvykdytas nusikaltimas ir nėra pakankamų duomenų konstatuoti padarytų sužalojimų mastą (2 tomo b. 1. 24-28).

13. 2018 m. rugpjūčio 9 d. apie 21.40 vai. J. savo gyvenamojo patalpoje (II korpuso 1 aukšte), kurioje apgyvendintos negalia turinčios nuteistosios, buvo sumušta kitų nuteistųjų, jai sukeltas nežymus sveikatos sutrikdymas (į bylą pateiktas kaltinamasis aktas, 2 tomo b. 1. 162-170). J. buvo sumušta nepilnamečių nuteistųjų,

kurios gyveno kitoje patalpoje, bet tame pačiame aukšte ir turėjo galimybę patekti į J. gyvenamąsias patalpas, šios patalpos nėra filmuojamos (kaltinamasis aktas, 2 tomo b. 1. 164, 165).

Dėl Policijos veiksmų vykdant nuosprendį

14. Bylos duomenimis nustatyta, kad 2018 m. sausio 15 d. Vilniaus apskrities VPK gavo raštą dėl nuosprendžio vykdymo, o vėliau susirašinėjimas vyko šios įstaigos viduje (Vilniaus miesto penktasis ir šeštasis komisariatai yra Vilniaus apskrities VPK struktūriniai padaliniai), todėl realus vykdymas prasidėjo tik 2018 m. vasario 6 d., kuomet paskirtas pareigūnas susisiekė su J. ir susitarė dėl jos pristatymo į Lukiškių TI-K. Iš dalies sutiktina su pareiškėja, kad nuosprendžio vykdymas laikotarpiu nuo 2018 m. sausio 15 d. iki vasario 6 d. negali būti pateisinamas vidiniu susirašinėjimu. Visgi neturtinė žala nėra bet koks, net menkiausio laipsnio asmeniui padarytas neigiamas poveikis. Jis turi sukelti ne vienkartinius ar trumpalaikius išgyvenimus ar emocijas arba sudaryti kliūtis, kurios nėra sudėtingos ar nesunkiai įveikiamos. Neturtinė žala konstatuojama tada, kai ją darantys veiksmai ar veiksniai yra pakankamai intensyvūs, o ne mažareikšmiai ar smulkmeniški, kai jie yra nepriimtini teigiamos reputacijos ar asmens gero vertinimo požiūriu ir gali būti įvertinti pinigais, atsižvelgiant į pažeidžiamų vertybių pobūdį, pakenkimo intensyvumą, trukmę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2006). Tai, kad nuosprendžio vykdymas užtruko minėtu laikotarpiu (nuo sausio 15 d. iki vasario 6 d.) ir tai, kad vietoje iš pradžių sutartos dienos (vasario 12 d.) policijos pareigūnas pristatė J. kitą dieną (vasario 13 d.) nelaikytina reikšminga tiek, kad sukeltų neturtinę žalą.

Dėl laikymo sąlygų Lukiškių TI-K

15. Pagal bylos duomenis matyti, kad atvykus į Lukiškių tardymo izoliatorių - kalėjimą iš pareiškėjos buvo paimti daiktai, kurie buvo surašyti akte Nr. 356 (1 tomo b. 1. 121). Šie daiktai buvo gražinti jos nurodytam asmeniui - D. (1 tomo b. 1. 117-122). D. 2018 m. vasario 20 d. norėjo pareiškėjai perduoti daiktus - taksofono korteles (1 tomo b. 1. 118). Šie daiktai buvo gražinti pareiškėjos nurodytam asmeniui (D.) (1 tomo b. 1. 119), nes pareiškėja išvykusi. Pareiškėja 2018 m. vasario 21 d. buvo konvojuota į Panevėžio pataisos namus (1 tomo b. 1. 110). Įrodymų apie bandymą perduoti pareiškėjai higienos priemonės nėra. Taip pat nėra duomenų apie iš pareiškėjos paimtus vaistus. Pareiškėja prausimosi duše atsisakė 2018 m. vasario 13 d. (1 tomo b. 1. 124-126). Nors iki konvojavimo į Panevėžio pataisos namus susidarė 8 dienų laikotarpis, kad per jį būtų suteikta galimybė nusiprausti duše ar jos atsisakyta, Lukiškių TI-K duomenų nepateikė. Visgi įvertinus tai, kad atvykus į pataisos įstaigą atvykusiam asmeniui sudaromos sąlygos nusiprausti (Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, 62 punktas), toks pažeidimas (nusiprausimo nesuteikimas 1 parą) nelaikytinas tiek reikšmingu, kad atsirastų dvasiniai išgyvenimai, kurie laikytini realia žala. Dėl pateikiamo maisto pasakytina, kad pagal Lukiškių TI-K atsiliepime nurodytus duomenis, tiekiamas maistas yra kiekvieną dieną tikrinamas sveikatos priežiūros tarnybos darbuotojo, kuris jo kokybę patvirtina parašu. Nėra pagrindo abejoti, kad tokios tvarkos Lukiškių TI-K laikėsi. Dėl temperatūros ir drėgmės kameroje pasakytina, kad remiantis byloje pateiktais duomenimis matyti, kad Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Vilniaus departamentas (*toliau - Vilniaus departamentas*) reguliariai atlieka operatyviausias patikras Lukiškių TI-K, kurių metu yra tikrinamos gyvenamosios vietos sąlygos. Vilniaus departamento patikrinimų metu nustatyti pažeidimai yra fiksuojami ir nedelsiant šalinami. Gyvenamosios kameros vėdinamos natūraliai, per langus, kaip ir nurodyta Lietuvos higienos normos HN 134:2015 17 punkte. Visi langų rėmai lengvai atidaromi, pritaikyti vėdinimui. Atkreipia dėmesį, kad tinkamai vėdinant gyvenamosiose kameroje išvengiama ir pelėsio, ir nemalonaus kvapo. Įvertinus byloje pateiktus rašytinius įrodymus, teismas vertina, kad Lukiškių TI-K administracija laikėsi teisės aktų reikalavimų ir pareiškėja nepateikė tai paneigiančių įrodymų, todėl pareiškėjos teiginiai laikomi objektyviai nepagrįstais. Be to, vertintina ir tai, kad iš byloje esančių medicininių kortelių matyti, kad nebuvo pareiškėjos nusiskundimų, kurie būtų susiję su netinkama temperatūra ir (ar) drėgme,

16. Dėl asmenų, su kuriais buvo laikoma pareiškėja, pasakytina, kad Lukiškių TI-K pateiktais duomenimis, J. nebuvo laikoma su asmenimis, kurie anksčiau būtų atlikinėję bausmę pataisos įstaigose.

17. Dėl gydymo Lukiškių TI-K pasakytina, kad iš bylos medžiagos matosi, kad 2018 m. vasario 14 d. buvo atlikta pirminė J. gydytojų apžiūra, vasario 15 d. jos būklė buvo įvertinta psichiatro (1 tomo b. 1. 43^8). Šioje administracinėje byloje teismas nenagrinėja ir nevertina suteiktų gydymo paslaugų kokybės, kas galėtų būti atskiru nagrinėjimo dalyku bendrosios kompetencijos teismuose. Faktas, kad pareiškėjai buvo suteikta prieiga

pas gydytoją rodo, kad administracija nepažeidė reikalavimo suteikti sveikatos priežiūros paslaugas kaip tai numato Suėmimo vykdymo įstatymo 45 straipsnio 2 dalis.

18. Pažymėtina, kad sprendžiant ginčus dėl netinkamų sveikatos priežiūros paslaugų suteikimo ar jų nesuteikimo, turi būti vadovaujama ne tik CK normomis, reguliuojančiomis žalos atlyginimą, tačiau ir specialiosiomis teisės normomis, įtvirtintomis Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatyme (toliau - ir Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas). Nepriklausomai nuo to, kad asmuo laikomas komisariato areštiniėje, teisinius santykius, atsiradusius tarp gydymo įstaigos ir pareiškėjo (paciento) dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų suteikimo (nesuteikimo) reguliuoja ne kardomųjų priemonių vykdymą reglamentuojančių teisės aktų normos, o sveikatos apsaugos įstatymų normos, todėl kalinamas asmuo turi teisę Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka kreiptis į teismą dėl ginčo tarp sveikatos priežiūros įstaigos ir pareiškimą pateikusių asmens nagrinėjimo iš esmės (Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 24 str. 8 d.) (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. birželio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1498-525/2017). Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 24 straipsnio 8 dalyje nurodyta atsakomybės taikymo rūšis, kad ginčai dėl žalos, patirtos dėl galbūt netinkamai suteiktų sveikatos priežiūros paslaugų, atlyginimo yra nagrinėtini bendrosios kompetencijos teismuose (žr. *mutatis mutandis* Specialiosios teisėjų kolegijos bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti 2013 m. lapkričio 26 d. nutartį teisingumo byloje Nr. T-1 10/2013), reiškia ir tai, kad tokios tvarkos turi būti laikomasi ir tada, kai asmeniui sveikatos priežiūros paslaugos yra teikiamos įkalinimo įstaigoje.

Dėl smurto Panevėžio PN

19. Pagal CK 6.271 straipsnio 1 dalį žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto, nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Tai reiškia, kad CK 6.271 straipsnyje nustatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksų (neveikimo) ir žalos. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad pareiškėjo skundas dėl neturtinės žalos atlyginimo galėtų būti tenkinamas nustačius neteisėtus Kybartų PN veiksmus, neturtinės žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp minėtos institucijos neteisėtų veiksų ir atsiradusios neturtinės žalos. Siekiant veiksmus pripažinti neteisėtais būtina konstatuoti, kad valdžios institucijos neįvykdė įstatymuose nustatytos pareigos arba atliko veiksmus, kuriuos įstatymai draudžia atlikti, arba buvo pažeista bendro pobūdžio pareiga elgtis atidžiai ir rūpestingai (CK 6.246 str. 1 d.). „<...> neteisėtumas galėtų pasireikšti tik tada, kai būtų nustatoma, jog valdžios institucijų darbuotojai neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, paviršutiniškai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai" (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutarties administracinėje byloje Nr. A17- 499/2007).

20. Bausmių vykdymo kodekso (toliau - ir BVK) 114 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad pataisos įstaigų ir jose laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų apsaugą vykdo pataisos įstaigų pareigūnai. Pataisos įstaigų apsaugos organizavimo tvarką nustato ir Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcija, patvirtinta Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. V-362 (toliau - ir Instrukcija). Instrukcijos 7.1 punkte numatytas vienas iš asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, pataisos įstaigose, areštiniėse, priežiūrą sudarančių elementų - asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose, pataisos įstaigose, areštiniėse, nuolatinė elgesio kontrolė jų buvimo vietose.

21. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau - ir EŽTT) 2012 m. lapkričio 27 d. sprendime, priimtame byloje *T. prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 29474/09), vertindamas situaciją, kai pataisos namuose įvyko muštynės tarp dviejų kalinių, kurių vienas patyrė sunkų kūno sužalojimą, nurodė, jog siekiant įrodyti Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau - ir Konvencija) 3 straipsnio „Kankinimo uždraudimas" pažeidimą, asmeniui pakanka pateikti įrodymus, kad valstybė, siekdama užkirsti kelią realiam ir tiesioginiam pavojui asmens fizinei neliečiamybei (apie kurį valstybė žinojo ar turėjo žinoti), nesiėmė visų veiksų, kurių iš jos buvo galima objektyviai tikėtis. EŽTT pažymėjo, kad būtina nustatyti, ar valstybė žinojo ar turėjo žinoti, jog asmeniui grėė pavojus iš kitų kalinių pusės, ir, jeigu taip, kad būtina nustatyti, ar kalėjimo administracija savo įgaliojimų ribose ėmėsi protingai prieinamų priemonių, siekdama eliminuoti grėsmę ir apsaugoti asmenį nuo smurto, kadangi kalėjimo administracija turi pareigą atidžiai įvertinti, ar kaliniai kalėjime kelia pavojų (sau ar kitiems kaliniams). EŽTT pripažino, kad kalėjimo administracija nėra atsakinga už aiškiai spontaniškų muštynių

pasekmes. Tačiau aukščiau nurodytos teisės aktų nuostatos bei EŽTT praktikos suponuoja išvadą, kad laikant nuteistąjį pataisos namuose, jam turi būti užtikrinamas saugumas.

21. Šioje byloje atsakovo atstovo PPN atstovai neginčija, kad prieš pareiškėją kitos kalinės smurtavo 2018 m. vasario 23 d. ir rugpjūčio 9 d. Pastaruoju atveju jai sukeltas nežymus sveikatos sutrikdymas (2 tomo b. L 139,140).

22. Pastaruoju metu formuojamoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje (pvz., nutartis byloje Nr. A-664-756/2018) laikomasi nuostatos, kad BVK 70 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 72 straipsnio, 114 straipsnio 1 dalies, Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos, patvirtintos Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2005 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 4/07-130, 7 punktas, taip pat Europos Žmogaus Teisių Teismo išaiškinimai 2012 m. sausio 10 d. sprendime, priimtame byloje *Č. prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 13462/06), kurioje, be kita ko, nurodyta, jog valstybės pagrindinė pareiga yra apsaugoti teisę į gyvybę imantis įvairių priemonių, taip pat ir prevencinių, ypač kai nustatoma reali ir tiesioginė grėsmė nustatyto asmens gyvybei dėl trečiojo asmens nusikalstamų veikų, o įkalinti asmenys yra juo labiau pažeidžiamoje padėtyje ir valstybės institucijos privalo juos apsaugoti, pagrindu kyla įkalinimo įstaigos pareiga sukurti tinkamą ir pakankamą nuteistųjų priežiūros sistemą, kad BVK nustato imperatyvią pareigą įkalinimo įstaigai rūpintis esančių įstaigoje nuteistųjų saugumu, kad reikia atkreipti dėmesį, kad asmuo tokiais atvejais sužalojamas valstybinėje įstaigoje, pagal teisės aktus akivaizdžiai privalomai kontroliuojamoje aplinkoje, iš kurios jis pats neturi jokių galimybių pasišalinti.

23. Vertinant, ar institucijos elgėsi pakankamai atidžiai ir rūpestingai, svarbu išsiaiškinti, ar administracija turėjo ir galėjo žinoti apie gresiantį pavojų fiziniam neliečiamumui.

24. Nagrinėjamu atveju pareiškėja, būdama Lukiškių TI-K kreipėsi su prašymu dėl paskyrimo į kalinimo įstaigą, kuriame nurodė, jog dėl to, kad jos motina yra teisėja, jai gresia fizinis susidorojimas (1 tomo b. 1. 111). Nors Lukiškių TI-K pareiškėjos prašymą dėl kalinimo vietos parinkimo išnagrinėjo tik 2018 m. vasario 22 d., t. y., kai pareiškėja jau buvo konvojuota į PPN (2018 m. vasario 21 d.), ir PPN nagrinėjimo Komisijoje metu neturėjo informacijos apie pateiktą prašymą, laikytina, kad jeigu institucijos būtų pasiėlusios atidžiai ir rūpestingai, pats faktas, kad pareiškėja nurodė, kad jos motina yra teisėja ir kad dėl to gali būti su ja susidorota, pataisos namų administracijai turėjo būti žinomas. Komisijos protokole nurodyta, kad Komisija susipažino su asmens bylomis ir įvertino asmenybes. Iš to darytina išvada, kad Komisija turėjo aiškintis visas pareiškėjos saugumui svarbias aplinkybes. Be to, pareiškėja nurodo, kad ir Komisijai pranešė apie jai kylančią grėsmę. PPN nesutinka su tokiu teiginiu ir ginasi tuo, kad Komisijos protokole (1 tomo b. 1.77) nėra užfiksuota, kad pareiškėja būtų ką nors užsiminusi apie jai galinčią kilti grėsmę.

25. Visgi specifinė kalinamo asmens teisinė padėtis suponuoja ir tam tikrus procesinių taisyklių taikymo ypatumus. Tai, kad asmens laisvė yra ribojama, administracinių teismų praktikoje atsižvelgiama taikant įrodinėjimo naštos dėl reikalavimų atlyginti kalinimo metu kilusią neturtinę žalą taisyklės (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1798/2013). Administracinių teismų praktika, pagal kurią įrodinėjimo našta neteisėtų veiksmų vertinimo etape tenka laisvės atėmimo įstaigos administracijai, be kita ko, grindžiama Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija. EŽTT tokiose bylose atidžiai atsižvelgia į objektyvius sunkumus, kuriuos patiria pareiškėjas, rinkdamas įrodymus tam, kad pagrįstų savo teiginius, susijusius su kalinimo sąlygomis. Todėl bylose, susijusiose su nepriimtinais kalinimo sąlygomis, neįmanoma pritaikyti principo *affirmanti incumbit probatio* (tas, kas teigia, turi tai įrodyti), nes prieigą prie informacijos, galinčios pagrįsti ar paneigti kaltinimus, paprastai turi tik atsakovas (žr. pvz., EŽTT 2013 m. balandžio 2 d. sprendimą byloje *Olszewski prieš Lenkiją* (pareiškimo Nr. 21880/03), 2012 m. sausio 10 d. sprendimą byloje *Ananyev ir kiti prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 42525/07; 60800/08), 2011 m. sausio 11 d. sprendimą byloje *Hacioglu prieš Rumuniją* (pareiškimo Nr. 2573/03).

26. Komisijos protokolo pildymas yra išimtinai PPN kompetencija ir jo turiniui pareiškėja negalėjo turėti jokios įtakos. Komisijos protokolo turinys yra itin lakoniškas, jame apskritai nėra nurodyta, kad nuteistosioms būtų suteikta galimybė pasisakyti ar joms būtų užduoti klausimai. Taigi laikytina, kad protokolas neįrodo, kad pareiškėjai buvo sudaryta galimybė Komisijai nurodyti apie jai gresiantį pavojų ir tokia galimybė pareiškėja nepasinaudojo. Vertinant, kad PPN buvo saistoma imperatyvios pareigos užtikrinti fizinį pareiškėjos saugumą, ji turėjo imtis visų priemonių, kad išsiaiškinti galimas rizikas, t. y. turėjo aktyviai jomis domėtis ir pareiga bent

paties asmens paklausti apie galimą grėsmę turėtų būti laikytina privaloma pagal minimalų rūpestingumo ir atidumo standartą. Šiuo atveju tokios pareigos PPN neįvykdė.

27. Teismo posėdžio metu PPN atstovai pripažino, kad PPN tuo metu buvo žinoma, kad kitų kalinių pareiškėja galėjo būti sutikta neigiamai, bet tai siejo su nusikaltimu, už kurį nuteista pareiškėja (kūdikio nužudymas), bet ne su motinos pareigomis. Teismo vertinimu, šiuo atveju teisiškai nėra reikšminga, ar grėsmė pareiškėjai kilo dėl jos nusikaltimo pobūdžio ar dėl kitų aplinkybių. Tai, kad PPN sugebėjo išvelgti riziką, rodo tam tikrą jos rūpestingumą ir atsakingumą, tačiau nėra jokių duomenų, kad ji ėmėsi veiksmingų priemonių užkirsti kelią grėsmei realizuotis. Dėl nurodytų priežasčių smurtavimo 2018 m. vasario 23 d. atveju negalima laikyti visiškai spontanišku, kurio PPN negalėjo numatyti.

28. Dėl 2018 m. rugpjūčio 9 d. smurto epizodo pasakytina, kad pareiškėja po pirmo smurto epizodo kreipėsi į pareigūnus su pareiškimu dėl sveikatos sutrikdymo, taip pat prašė ją izoliuoti (1 tomo b. 1. 83). Kurį laiką, iki kovo 2 d., ji buvo izoliuota (1 tomo b. 1. 84-86). Bylos duomenimis nustatyta (PPN atsiliepime į patikslintą skundą, 2 tomo b. L 90, tarnybinio tyrimo išvadoje 2 tomo b. 1. 99), kad 2018 m. rugpjūčio 9 d. ryte PPN pareigūnė girdėjo apie kitų kalinių pokalbį ir kylantį konfliktą, bendravo su S., M. ir J. Visgi tos pačios dienos vakare, apie 21.40 val. J. buvo sumušta S., kartu dalyvaujant ir M., savo gyvenamojoje vietoje. Šio atvejo, įvertinus prieš tai buvusį atvejį ir J. prašymus dėl izoliavimo, taip pat negalima laikyti visiškai spontanišku. Jeigu PPN administracija būtų pasielgusi visiškai rūpestingai ir atidžiai, smurto prieš pareiškėją būtų išvengta. PPN ginasi tuo, kad pareiškėja buvo pati kalta dėl smurto prieš ją, nes buvo pareikalavusi iš ją užpuolusių nuteistųjų atiduoti skolą. Su tokiais argumentais teismas nesutinka, nes nėra jokių objektyvių įrodymų, kad pareiškėja buvo užpulta būtent dėl to, kad pareikalavo atiduoti skolą. Šie atsakovės atstovės argumentai remiasi vien tik smurtavusiųjų prieš pareiškėją gynybine pozicija, pateikta ikiteisminio tyrimo dėl J. sumušimo metu ir yra subjektyvaus pobūdžio, neparemta objektyviais duomenimis. Be to, ir smurtavusio asmens motyvas nepaneigia pataisos įstaigos pareigos užtikrinti asmens fizinę saugumą, taigi nėra teisiškai reikšmingas. Taip pat pažymėtina kad pagal Bausmių vykdymo kodekso 70 str. 2 dalį, atskirose pataisos įstaigose arba vieni nuo kitų izoliuoti toje pačioje pataisos įstaigoje turi būti laikomi vyrai ir moterys, suaugusieji ir nepilnamečiai. Tai reiškia, kad įstatymas imperatyviai ir be išlygų nustato, kad nepilnamečiai turi būti laikomi atskirai nuo suaugusiųjų. Todėl akivaizdu, kad jeigu PPN būtų paisę šio reikalavimo, nepilnamečės nebūtų sumušusios pareiškėjos. Šiuo atveju nepilnamečių laikymas atskirose patalpose paliekant galimybę laisvai judėti į kitas patalpas nelaikytinas tinkamu įstatymo reikalavimo vykdymu. Taip pat vertintina aplinkybė, kad per pusę metų prieš pareiškėją du kartus buvo panaudotas smurtas iš kitų nuteistųjų pusės (2018 m. vasario 23 d. ir rugpjūčio 9 d.), kas papildomai įrodo, kad pataisos įstaiga nesielgė pakankami atidžiai ir rūpestingai.

29. Teismo vertinimu, pataisos įstaigai atlikus savo funkcijas nepriekaištingai, atidžiai bei rūpestingai, būtų išvengta smurtavimo, pareiškėja nebūtų kilusios jokios neigiamos pasekmės. Teismas, vertindamas nurodytų teisės aktų nuostatas ir byloje nustatytas faktines aplinkybes, konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju CK 6.271 straipsnio kontekste nustatyti PPN pareigūnų netyčiniai veiksmai pripažintini neteisėtais, turėjusiais įtakos pareiškėjos teisėms, laisvėms ir interesams.

30. Minėta, jog tam, kad būtų konstatuotas neteisėtumas CK 6.271 straipsnio prasme, reikia nustatyti, jog valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba, nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Ginčo atveju konstatuotina, kad Panevėžio PN pareigūnai, tiek skirdami pareiškėją į konkrečias patalpas, tiek nebūdami pakankami atidūs ir rūpestingi stebėdami ir prižiūrėdami PN laikomų asmenų elgesį, tiek nesilaikydami BVK 70 str. 2 d. laikyti nepilnamečius izoliuotai nuo suaugusiųjų, veikė aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai, todėl kilę sumušimai nepripažintini aiškiai spontaniškais. Dėl pareigūnų netinkamo (neatidaus, nerūpestingo) pareigų nevykdymo, neveikiant taip, kaip pagal įstatymus šios įstaigos pareigūnai privalėjo veikti, pareiškėja patyrė fizinį smurtą, pažeminimą bei neturtinę žalą.

31. Pareiškėjos prašoma priteisti neturtinę (moralinę) žalą yra dvasinė skriauda, kuri taip pat gali būti atlyginama, siekiant kompensuoti asmens patirtą fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinius sukrėtimus, emocinę depresiją, pažeminimus, reputacijos pablogėjimą. (CK 6. 250 str. 1 d.). Siekiant neturtinės žalos atlyginimo būtina nustatyti, kad tas asmuo, kuris kreipėsi teisminės gynybos, tikrai patyrė fizinį skausmą, dvasiškai išgyveno, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas

juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardintų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. „Neturtinė žala nėra bet koks, net menkiausio laipsnio asmeniui padarytas neigiamas poveikis. Jis turi sukelti ne vienkartinius ar trumpalaikius išgyvenimus ar emocijas arba sudaryti kliūtis, kurios nėra sudėtingos ar nesunkiai įveikiamos. Neturtinė žala konstatuojama tada, kai ją darantys veiksmai ar veiksniai yra pakankamai intensyvūs, o ne mažareikšmiai ar smulkmeniški, kai jie yra nepriimtini teigiamos reputacijos ar asmens gero vertinimo požiūriu ir gali būti įvertinti pinigais, atsižvelgiant į pažeidžiamų vertybių pobūdį, pakenkimo intensyvumą, trukmę" (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3 K-3-337/2006).

32. Neturtinės žalos dydis teismo nustatomas pagal reikšmingų kriterijų visumą, CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai. Teismas turi įvertinti visumą kriterijų, turinčių įtakos neturtinei žalai nustatyti, ir neturi būti sureikšminamas nė vienas kriterijus atskirai. Tam tikrais atvejais vieni kriterijai laikomi turinčiais didesnę reikšmę nei kiti ir tai priklauso nuo ginamų vertybių specifikos. Pažymėtina, kad neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, kaip žalos atlyginimo dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Reiškiant reikalavimą dėl neturtinės žalos, kylančios iš valdžios institucijos neteisėtų veiksmų, asmeniui nepakanka vien tik abstrakčiai pareikšti, jog buvo padaryta neturtinė žala, tačiau būtina konkrečiai (laike ir vietoje) apibrėžti galbūt neteisėtus veiksmus (neveikimą) ir jų konkrečią išraišką (galbūt kilsiančias pasekmes) asmeniui CK 6.250 straipsnio prasme" (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. rugsėjo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A520-1168/2013).

33. Išanalizavus ir įvertinus bylos medžiagą, nustačius pareigūnų veiksmų, susijusių su pareiškėjos patirtu fiziniu skausmu, neteisėtumą, tai lemia ir neturtinės žalos atsiradimą pareiškėjai.

34. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime konstatavo, jog jokie įstatymuose *expressis verbis* nurodyti kriterijai, kuriais remiantis būtų galima nustatyti (įvertinti) atlygintinos žalos dydį, neturi kliudyti teismui vykdyti teisingumą - atsižvelgus į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes, nustatyti asmeniui valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtais veiksmais padarytos materialinės ir (arba) moralinės žalos dydį, ir, vadovaujantis teise, *inter alia* nenusižengiant teisingumo, protingumo, proporcingumo imperatyvams, priteisti teisingą atlyginimą už tą asmens patirtą materialinę ir (arba) moralinę žalą.

35. Pareiškėja nurodė, kad dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų už patirtą pažeminimą, fizinio skausmo sukėlimą PPN ji patyrė 1000,00 Eur žalą dėl 2018 m. vasario 23 d. atvejo ir 2000,00 Eur neturtinę žalą dėl 2018 m. rugpjūčio 9 d. atvejo.

36. Neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas, į kokias vertybes buvo kėsintasi ir koku būdu jos buvo pažeistos, į pažeidimo padarymo ypatumus, ar jis iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai ir t. t. Sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio atsižvelgtina ir į tokias svarbias aplinkybes kaip pažeidimo mastą, pobūdį, bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį, bendruosius teisės principus. Pabrėžtina, kad atlygintinos neturtinės žalos dydžio nustatymas yra teismo prerogatyva ir teismo funkcija yra patikrinti reikalavimo pagrįstumą bei, jei jis pripažįstamas pagrįstu, nuspręsti, kokia suma pinigais gali būti teisinga ir protinga kompensacija padarytai žalai atlyginti, jei asmens teisės pažeidimo pripažinimas teismo sprendimu nėra pakankama ir teisinga satisfakcija nuskriaustajam. Teismas sprendžia, kad pareiškėjos patirta neturtinė žala dėl konstatuotų neteisėtų Panevėžio PN pareigūnų veiksmų, dėl kurių pareiškėja patyrė smurtą dviem atvejais (2018 m. vasario 23 d. ir rugpjūčio 9 d.) vertintina 2000,00 Eur, kuri yra pakankama pareiškėjos patirtoms neigiamoms pasekmėms kompensuoti. Nustatydamas tokį neturtinės žalos dydį teismas atsižvelgia į tai, kad neturtinę žalą darantys veiksmai, sukėlę pareiškėjai fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, buvo nevienkartinio pobūdžio. Ypač vertintina tai, kad pareiškėja dėl galimo susidorojimo kreipėsi į pataisos įstaigos administraciją, tačiau pastaroji tinkamai nepasirūpino jos saugumu. Dėl to pareiškėjai objektyviai galėjo susidaryti įspūdis, kad valstybė negeba pasirūpinti jos saugumu, kas reiškė, kad patirti išgyvenimai buvo ilgalaikio pobūdžio, pasireiškiantys nuolatine realaus susidorojimo baime. Be to, išgyvenimus ir jų poveikį pareiškėjos būklei sustiprino ir tai, kad nuo pat atvykimo į pataisos namus ji dar buvo gydoma ir nuo depresijos (2 tomo b. 1. 5), pateikta specialisto išvada, kuri pagrindžia dvasinius išgyvenimus dėl smurto Panevėžio PN (1 tomas b. 1. 188). Kita vertus, teismas atsižvelgia ir į tai, kad pareigūnai, vykdydami laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų elgesio kontrolę, kitokią jų priežiūrą, neturėjo konkrečios informacijos apie galimą užpuolimą,

kad pastebėję kilsius konfliktus, nedelsiant ėmėsi apsaugoti pareiškėją, ją izoliavo, nuvedė į Sveikatos priežiūros tarnybą medicininei apžiūrai, vėliau perkėlė į kitas patalpas, taigi ėmėsi visų reikiamų priemonių situacijai suvaldyti, taip pat, kad pati pareiškėja nesiėlgė maksimaliai atidžiai ir pažeidė pataisos namų vidaus tvarką, pirkdama tabako gaminius nepilnametėms, su kuriomis vėliau kilo konfliktas. Todėl, vadovaudamasis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, teismas daro išvadą, kad vertinti pareiškėjos patirtą neturtinę žalą jos prašoma didesne pinigų suma, nei teismo nustatyta, pareiškėjo patirtų nepatogumų ir dvasinių išgyvenimų kontekste, nėra pagrindo.

Dėl gydymo Panevėžio PN

37. Bylos duomenimis nustatyta, kad J. po 2018 m. vasario 23 d. smurto atvejo buvo palydėta į Sveikatos priežiūros tarnybą. 2018 m. vasario 26 d. J. kreipėsi į Panevėžio PN sveikatos priežiūros tarnybą dėl sumušimų (2 tomo b. 1. 10) ne kartą - 2018 m. kovo 2 d. kovo 8, 13 d. (2 tomo b. 1. 11-15) J. kreipėsi į Panevėžio PN sveikatos priežiūros tarnybą dėl gaivos skausmų, jai buvo suteikta gydytojo konsultacija. Tai reiškia, kad pataisos įstaiga nepažeidė reikalavimo suteikti sveikatos priežiūros paslaugas kaip tai numato BVK 174 straipsnis. Šiame sprendime jau buvo pasisakyta, kad administracinis teismas šioje byloje nepasisako dėl suteiktų sveikatos priežiūros paslaugų kokybės.

Dėl ikiteisminio tyrimo

38. Administraciniai teismai nagrinėja bylas dėl žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų atlyginimo pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį (Administracinių bylų teisenos įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 punktą). Tuo tarpu ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmai nepriskirtini prie viešojo administravimo veiklos, o žala dėl jų veiksmų atlyginama pagal 6.272 straipsnį ir tokių bylų nagrinėjimas administraciniams teismams nėra priskirtas. Todėl teismas šioje byloje nevertina reikalavimo dėl žalos, kilusios dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų, veikimo ar neveikimo, pagrįstumo.

39. Pareiškėjas ir atsakovės atstovai procesiniuose dokumentuose išdėsto daugiau argumentų, tačiau, teismo nuomone, jie nėra esminiai sprendžiant šią administracinę bylą ir niekaip nekeičia šiame sprendime padarytos išvados, todėl jų teismas nenagrinės. Be to, paminėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau - EŽTT) ir LVAT praktikoje ne kartą pažymėta, jog teismo pareiga pagrįsti priimtą sprendimą neturėtų būti suprantama kaip reikalavimas detaliai atsakyti į kiekvieną argumentą (žr., pvz., EŽTT 1994-04-19 sprendimą *Van de Hurk prieš Olandiją*, 1997-12-19 sprendimas *Heile prieš Suomiją*; LVAT administracinė byla Nr. A²⁶¹-3555/2011).

40. Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą (Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnis). Iš dalies tenkinus pareiškėjos reikalavimą dėl neturtinės žalos atlyginimo, proporcingai tenkintinas ir prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų (išlaidų eksperto pagalbai apmokėti) atlyginimo. Pareiškėja į bylą pateikė įrodymus apie patirtas 240,00 Eur išlaidas už specialisto (teisės psichologijos) išvados perengimą (1 tomo b. 1. 192). Kadangi tenkinamų reikalavimų dalis sudaro 20 proc. (2 000/10 000 Eur), iš atsakovės atstovo Panevėžio PN priteistina 48,00 Eur bylinėjimosi išlaidų.

Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 41 straipsnio 1 dalimi, 86-87 straipsniais, 88 straipsnio 1 ir 5 punktu, 133 straipsniu,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjos J. skundą patenkinti iš dalies.

Pareiškėjai J. 2 000,00 Eur (du tūkstančius eurų) neturtinei žalai atlyginti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Panevėžio pataisos namų už tai, kad būdama Panevėžio pataisos namuose patyrė smurtą 2018 m. vasario 23 ir rugpjūčio 9 dienomis. Likusią skundo dalį atmesti.

Priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Panevėžio pataisos namų, pareiškėjos J. naudai 48,00 Eur bylinėjimosi išlaidų.

Sprendimas per trisdešimt kalendorinių dienų nuo jo paskelbimo apeliacine tvarka gali būti skundžiamas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, paduodant skundą per Vilniaus apygardos administracinį teismą.

Gediminas Užubalis

Teisėjas